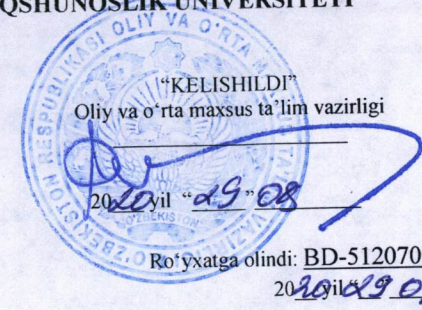

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

O'ZBEK MATNCHILIGI TARIXI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000	– Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000	– Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	5120700	– Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik

Toshkent – 2020

Handwritten mark resembling a stylized 'A' or a signature.

Handwritten signature or initials in blue ink.

	8. Rustamiy S. "Devonu lug'oti-t-turk"dagi lingvistik atamalar. Monografiya. Toshkent, 2006. 9. Sodiqov Q. Eski turk falsafasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2009. 10. Sodiqov Q. Eski turkiy yozuvlar. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2009. Internet saytlari 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 3. http://forum.ziyouz.com/index.php?board=107.0 (Мумтоз адабиёт) 4. http://forum.ziyouz.com/index.php?topic=767. [Islom ensiklopediyasi] 5. http://n.ziyouz.com/kutubxona/barcha-kitoblar 6. http://forum.ziyouz.com/index.php?board=124.0
7.	Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 20<u>20</u> yil <u>29</u> <u>08</u> dagi <u>4</u> -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 20<u>20</u> yil <u>29</u> <u>08</u> dagi <u>152</u> -sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan. Fan dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universitetida ishlab chiqildi..
8.	Fan/modul uchun ma'sul: Alimuxamedov R. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Mumtoz filologiya va adabiy manbashunoslik kafedrasini mudiri, filologiya fanlari doktori
9.	Taqrizchilar: Islomov Z. – O'zbekiston Xalqaro Islom Akademiyasi ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, filologiya fanlari doktori, professor Jo'rayev J. – O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Abu Rayhon Beruniy nomidagi Sharqshunoslik instituti yetakchi ilmiy xodimi, filologiya fanlari doktori

Fan/modul kodi		O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
UMT122		2020-2021	1	2	
Fan/modul turi		Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy		O'zbek		2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	O'zbek matnchiligi tarixi	30	30	60	
2.	I. Fanning mazmuni "O'zbek matnchiligi tarixi" fani bo'lg'usi manbashunos-matnshunoslarga tarixda matn tuzish an'analari paydo bo'lishi, turkiy matn tuzish an'anasining vujudga kelishi va tarixiy takomili, matn tuzish an'anasining ilk va o'rta asrlardagi rivoji, islomgacha matn tuzish, islom davri matnlarining tuzilishi kabi masalalar yoritiladi. Keltirilayotgan misollar asl manbalarning ilmiy nashrlari asosida o'qitiladi. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. "O'zbek matnchiligi tarixi" fanining maqsad va vazifalari Fanning maqsad va vazifalari. Turkiy matnchilik tarixida asar yaratish ko'nikmasining shakllanishi va rivojlanishi. Meloddan burungi V-IV yuzyilliklar va melodning boshlarida O'rta va Markaziy Osiyoda yozuv madaniyatining rivojlanishi. Eng qadimgi matnlar. 2-mavzu. Ko'k turk yodgorliklari matnchiligi Ko'hna ko'k turk (turkiy run, urxun-enisey) yozma yodgorliklarining topiluv va o'rganilish tarixi. Urxun va Yenisey tevarigidan topilgan eramizning V–VIII asrlariga tegishli bitiglarda matn tuzilishi. 3-mavzu. Ko'k turk davri matnchiligida an'ana Kul tigin, Bilga xoqon, To'nyuquq bitiglar. Ularda an'anaviylik va o'ziga xoslik. Bitigtoshlarda matn tuzilishi. 4-mavzu. Ko'k turk davri matn tuzish an'anasining Uyg'ur davri mantlariga o'tishi Uyg'ur xoqonligi davrida yaratilgan matnlar. Ko'k turk matn an'analari keyingi davr matnlarida aks etishi. 5-mavzu. Ilk o'rta asrlarda turkiy matnchilik XI asrda turkiy matn tuzilishning o'ziga xos xususiyatlari. Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig", Ahmad Yugnakiyning "Hibatu-l-haqoyiq" asari matnlarining tuzilishi. Matn tuzishda islom an'analarga amal qilinishi.				

	6-mavzu. O'rta asr turkiy matnlarida matn tuzish prinsiplari. Eski o'zbek tilida yaratilgan matnlarning tuzilishi. Nasriy asarlarda matn tuzilishi. She'riy asarlarda matn tuzilishi. Lutfiy, Navoiy, Bobur asarlari matni tuzilishi. Qadimgi an'analarning o'rta asr matnlarida aks etishi. 7-mavzu. Keyingi davr yozma yodgorliklarida matnlarning tuzilish prinsiplarining davom ettirilishi Qo'qon adabiy muhiti, Xorazm tarjimachilik maktablarida matn tuzishning o'ziga xos xususiyatlari. An'analarning davom ettirilishi. III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlarda ilmi toliblar kursning muhim qirralarini amaliy jihatdan o'rganishga e'tibor qaratadilar. Amaliy darslarda ko'zda tutilgan mavzular: 1. Matn va uning turlari. Matn tuzish an'anasining paydo bo'lishi va tarixiy takomilini aks ettiruvchi manbalar. 2. Ko'k turk yozuvida bitilgan matnlar tuzilishi. 3. Ko'k turk yozuvidagi To'nyuquq, Kul tigin, Bilga xoqon, O'ngin yodgorliklaridan olingan misollarni o'qib, transkripsiyaga o'girish. Matnlarning mazmuniy tahlili. 4. Uyg'ur yozuvida bitilgan budda, moniy yodgorliklaridan misollar ishlash. Ularda matn tuzishning o'ziga xos jihatlarining aks etishi. 5. "Qutadg'u bilig", "Hibatu-l-xaqoyiq" asarlarida islom davri an'analarning davom etishi. 6. XIV-XIX asrlarning yodgorliklaridan misollar o'qib, transkripsiyaga o'girish. IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Matn va uning turlari. 2. Turkiy xalqlar matnchiligi tarixi an'analari. 3. Urxun bitiglarida matn bitish an'ansi. 4. Yenisey bitiglarida matn bitish an'analari. 5. Uyg'ur yozuvli budda, moniy matnlari matni tuzilishi. 6. XI-XIX asrlarning matnlarida an'anaviylik va o'ziga xoslik. Talabalar mustaqil topshiriqlarni tayyorlash jarayonida quyidagi ko'rsatmalardan foydalanishlari tavsiya etiladi: ▪ darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, ma'ruza matnlari va dars yo'rug'laridan kurs mavzularini o'rganish; ▪ yozuvning paydo bo'lishi bilan bog'liq mavzularni o'zlashtirish; ▪ ko'k turk xatidagi matnlarni tahlil etish; ▪ eski uyg'ur va arab xatidagi yodgorliklarni bilish.
--	--

3.	V Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) "O'zbek matnchiligi tarixi" o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba: • turkiy xalqlarning matn bitishdagi kashfiyotlari to'g'risida; otabobolarimiz qo'llagan qadimgi til va badiiy tasvir vositalari haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; • qadimgi ko'k turk, eski uyg'ur xati, arab xatiga kunimizgacha yetib kelgan turkiy tilli matnlarning yaratilish tarixi, an'analari masalalarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Rahmonov N., Sodiqov Q. O'zbek tili tarixi. Darslik. Toshkent, 2009. 2. Sodiqov Q. Turkiy til tarixi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2009. 3. Sodiqov Q. Ko'k turk bitiglar: matn va uning tarixiy talqini. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2004. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016. 3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. 4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. 5. Sodiqov Q. Turkiy yozma yodgorliklar tili: adabiy tilning yuzaga kelishi va tiklanishi. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2006. 7. Mahmudov Q. O'zbek tilining tarixiy fonetikasi. Ilmiy nashr. Toshkent, 2004.